

A CARBALLEIRA DE SAN XUSTO, SITUADA NA PARROQUIA DE SAN XURXO DE SACOS (CONCELLO DE COTOBADE E PROVINCIA DE PONTEVEDRA) É, COS SEUS MAIS DE CEN CARBALLOS CENTENÁRIOS, UNHA DAS MAIS REPRESENTATIVAS DE GALIZA. OBXETO DE ANTIGAS CANTIGAS POPULARES E DE TRADICIONAIS ROMARIAS, FOI DURANTE OS ÚLTIMOS SETE ANOS MOTIVO DUNHA ACEDA CONTROVÉRSIA ENTRE OS VICIÑOS QUE DEFENDIAN O CARÁCTER COMUNAL QUE A CARBALLEIRA E A SÚA REDONDA TIVERON SEMPRE E O PÁRROCO, QUE TIVO A OUSADIA DE INSCREBÉ-LA NO REXISTRO COMO SE FOSE PROPIEDAD PRIVADA DA IGREXA CATÓLICA. FINALMENTE, E LOGO DUNHA LONGA LOITA, A CARBALLEIRA VOLVE AOS VICIÑOS. ÚN DELES CONTA-NOS TODO O PROCESO NAS LIÑAS QUE SEGUEN.

A CARBALLEIRA DO SAN XUSTO SEMPRE DO POBO

por Manuel Reboledo Tajés

O conflito plantexado pola titularidade da Carballeira do San Xusto e do Monte de Lixó, ubicados ámbolos dous na parroquia de San Xurxo de Sacos, escomenzou cando o 6 de xuño do 1.990 a Igrexa Católica, sendo párroco José Lorenzo, procedeu á inscrición no Rexistro da Propiedade de Pontecaldelas dos terreos comunais citados.

A Carballeira do San Xusto aparece inscrito cunha extensión de 2 hectáreas, 11 áreas e 60 centiáreas (21.160 metros cadrados), nos cales inclúe ademais da Carballeira con cen carballos centenarios, a capela adicada ós santos Xusto e Pastor, unha fonte e un cruceiro, e o Monte de Lixó, ubicado no lugar de Fentáns, con 2 hectáreas, 57 áreas e 2 centiáreas (25.702 metros cadrados), no que está a capela da Nosa Señora dos Remedios e unha fonte ó seu carón.

A Igrexa Católica aproveitándose do artigo 206 da Lei Hipotecaria de 1.946 (franquista), e ao abeiro duns privilexios anticonstitucionais, xa que se contradí con dous artigos da Constitución Española, en concreto co 14 (igualdade de todos diante da lei) e co 16.3 (no que alude a que España é un Estado aconfesional), inscribiu ao seu nome case cinco hectáreas de monte veciñal en man común, pertencentes dende tempo inmemorial, de dereito consuetudinario xermánico, ás comunidades de San Xurxo de Sacos e Fentáns.

Na inmatriculación no Rexistro da Propiedade de Pontecaldelas, o Arcebispo de Santiago, aludía á súa "adquisición" por prescrición inmemo-

rial, carecendo de título escrito algún; somentes aportaron unha certificación do Canciller Secretario do 26 de abril de 1.990, que foi declarada nula e sen vigor algún nas tres sentencias dictadas en instancias xudiciais a prol dos veciños.

Pouco despois de producirse estes feitos, algunhas persoas de San Xurxo de Sacos enteráronse de tal situación e o 26 de agosto de 1.990 celebrouse a primeira assemblea veciñal, na Casa do Pobo, onde se decidiu que había que adoitar medidas para a recuperación da titularidade pública dos terreos en cuestión. Desde os primeiros intres quíxose solventar o tema pola vía do diálogo e da negociación para evitar a vía xudicial por ser moi custosa. A iniciativa no tema levouna a Asociación de Veciños "A Cividade" de San Xurxo de Sacos- Comisión Xestora pola Defensa da Carballeira do San Xusto e do Monte de Lixó.

O 9 de setembro de 1.990, foi un día histórico, tendo lugar unha primeira

cocentración ante a visita do vicario pola mañá, e unha assemblea na mesma Carballeira de San Xusto con máis de 600 persoas, pola tarde.

Empezaron as mobilizacións de todo tipo: boicot á celebración da misa dominical mentres non cesaran ao cura; acodiuse a misa a outras parroquias para deixar claro que a loita non era contra a relixión en si, senón contra uns feitos claramente ofensivos contra a nosa parroquia; concentracións semanais na Rampla da Igrexa e logo manifestacións fronte á casa do cura (que vive nunha parroquia limítrofe); fáse ao xulgado cando había algún tipo de declaración (testemuñas, curas,...),etc.

Por parte dos/das veciños/-as sempre se tentou unha solución dialogada, incluso cinco representantes veciñais entrevistáronse no Pazo Arcebispo (Pazo de Xelmírez) co propio arcebispo daquela que era monseñor Rouco Varela. Malia ás boas palabras, non se produciron os feitos que neste caso era a retirada por parte da Igrexa Católica da inmatriculación no Rexistro da Propiedade de Pontecaldelas polo que finalmente houbo que recurrir á vía xudicial, na que o avogado que defendeu os intereses veciñais foi D. Ricardo Guix Aguado.

Organizaronse actos festivo-reivindicativos entre os que destacan os Magostos, San Xoán, Reis, Maios, Antroido, etc, e nos que colaboraron, ademais dos veciños, moitas persoas de distintos ámbitos: cultura, política, dereito, música, ...

A nivel institucional contactouse co Valedor do Pobo e co Defensor del Pueblo. O tema do litixio provocou indubidablemente alarma social e incluso chegou por tres veces ao Parlamento Galego, a fins do 1.990, onde o PP votou en contra das demandas dos veciños.

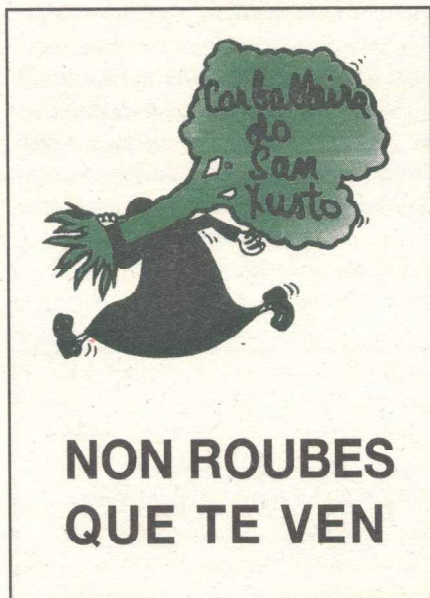

Unha vez que se recurriu á vía xudicial hai que dicir que as tres sentencias dictadas foron a prol dos intereses veciñais (1991, 1992, 1996), tendo que anularse no rexistro a inscrición feita pola Igrexa Católica e condenándoa a abonar as custas procesais. Incluso a última sentenza, do Tribunal Supremo, segundo di no fallo insertárase na Colección Lexislativa.

Algo moi importante neste longo proceso, que durou seis anos e medio, foi a repercusión que se lle deu ao tema do conflito nos distintos medios de comunicación, non só local, senón tamén a nivel galego e incluso se coñeceu no resto do Estado e no extranxeiro. Algúns exemplos poden ser que se contactou con todos os centros galegos do mundo, saíu o tema no programa "Informe Semanal" de TVE, en "Interviú", etc.

Ademais xa os antecedentes históricos están dun xeito claro e evidente a prol dos veciños, xa que tanto no Catastro do Marqués da Ensenada do 1.752 como nun documento de 1.861 no que di, entre outras cousas, que "sempre pertenceron ao común dos veciños para o seu aproveitamento". Tamén cabe apuntar que ámbolos dous terreos na resolución do Xurado Provincial de Montes de Pontevedra, do 1 de febreiro de 1.979, aparecen incluídos nos montes comunais, que naquel ano pasaron de municipais a veciñais. Por outra banda, a Lei de Montes Veciñais en Man Común aprobada polo Parlamento Galego o 10 de outubro de 1.989 di no seu artigo 3º que os montes comunais son inalienables, imprescriptibles, indivisibles e inembargables.

A zona ten moito interese para o pobo, xa que non era unha cuestión só polo valor económico que poidese ter a Carballeira do San Xusto, senón polo seu valor simbólico, emblemático e sentimental; foi unha loita por unha cuestión de dignidade onde "o pequeno" derrotou ao "grande". Un exemplo que temos posto do importante que é para nós é o comparar que se a San Xurxo de Sacos lle sacan a Carballeira do San Xusto é como se Santiago de Compostela se quedase sen a Catedral ou Barcelona sen a Sagrada Familia. Non a valoramos en cartos, senón co sentimento, co corazón, que é o que máis vale nunha cousa deste tipo.

O ANAGRAMA É UN CURA CON SOTANA FUXINDO CUN CARBALLO Ó LOMBO, DESEÑADO POLO NOSO AMIGO XOSÉ LOIS "O CARRABOUXO". AO FACERSE PÚBLICA A SENTENCIA DO TRIBUNAL SUPREMO FOI SUSTITUIDO POR OUTRO NO QUE APARECE UN CARBALLO PLANTADO E UN CURA FUXINDO A FUME DE CAROZO SEN EL.

Perto da Carballeira, xunto ao río Lérez hai un manantial de augas sulfuro-fluoradas moi concorridas durante o verán, os restos dunha antiga central eléctrica (do ano 1.902), muíños antigos e unhas vistas panorámicas moi fermosas. Ademais no

entorno cercano pódense visitar algúns dos exemplos máis importantes de Galiza no que se refire á arte rupestre (Pedra do Lombo da Costa, Laxe do Cuco, Pedra das Ferraduras, Outeiro da Mó, Eira dos Mouros no Castro da Cividade, etc.), monumentos civís e relixiosos...Un exemplo disto último pode ser a propia capela dos santos Xusto e Pastor, da que a parte da súa cabeceira é gótica, do s.XIV, e a nave e o cabildo do s.XVIII.

É de xustiza citar algunhas frases escritas por amigos nosos para os pregóns ou coplas dos Magostos celebrados:

Como dicía o noso amigo, tristemente finado, Antón Avilés de Taramancos ao comenzo do seu pregón: "Desde que o mundo é mundo, desde que o primeiro home galego puxo o pé neste recinto sagro, a Carballeira foi un ámbito de liberdade, de convivencia, de ben común". Tamén Manuel María apuntou "a Carballeira do San Xusto é un templo aberto debaixo do ceo". Xosé Fraga Iglesias, intelectual e poeta local salientou "E lembramos tamén con moito cariño a todos aqueles que hoxe se sentirían tan ledos aquí entre nós, loitando solidariamente tamén por defender a Carballeira súa...". Por último, referímonos a unha copla de Xosé Lois "O Carrabouxo": "Carballeira Santi Xusti sempre foi dos veciñórum e seguirá sendo deles per sécula seculórum", ou ao que dixo Suso Vaamonde na súa canción: "o único dono ten que se-lo pobo, o único dono ha de se-lo pobo".

Animo a todo o mundo que queira disfrutar desta paraxe, que non deixe de visitarnos. Que a disfrutemos por moitos anos, con saúde.

